Dokumendita väljamaksed

Puuduva või nõuetele mittevastava algdokumendi alusel tehtud väljamaksed (kood 6070)

Raamatupidamise algdokument on **raamatupidamise seaduse §7** kohaselt on tõend, mille sisu ja vorm peavad vajaduse korral võimaldama kompetentsele ja sõltumatule osapoolele tõendada majandustehingu toimumise asjaolusid ja tõepärasust.

Kui seaduses või selle alusel antud määruses ei ole sätestatud teisiti, peab algdokument sisaldama majandustehingu kohta vähemalt järgmisi andmeid:

1. toimumisaeg;
2. majandusliku sisu kirjeldus;
3. arvnäitajad, näiteks kogus, hind ja summa.

Kui raamatupidamiskohustuslase tehingupooleks on raamatupidamiskohustuslane, riigi raamatupidamiskohustuslane või välismaa juriidiline isik, peab kauba võõrandamise või teenuse osutamise kohta esitatud arve sisaldama lisaks eelpool nimetatule ka arve numbrit või muud identifitseerimistunnust ja tehingupooli identifitseerida võimaldavaid andmeid.

Algdokument võib olla muus püsivat kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Algdokumenti on lubatud üle viia teise vormingusse või teisele teabekandjale, kui üleviimise käigus ei muudeta majandustehingut puudutavaid algdokumendi andmeid ning tagatakse algdokumendi vastavus raamatupidamise seaduses sätestatud nõuetele. Sellisel juhul võib raamatupidamiskohustuslane säilitada üksnes muudetud vorminguga või teisel teabekandjal algdokumenti.

Kuludokumendile esitatavaid nõudeid on Riigikohtu halduskolleegium põhjalikumalt käsitlenud 2. oktoobri 2003. a otsuses nr **3-3-1-50-03**, kus punktis 11 märgiti, et kui maksumaksja poolt esitatud arve ei ole kõlblik sisendkäibemaksu mahaarvamiseks, siis ei tulene sellest iseenesest arve kõlbmatus tulumaksuarvestuses. Tulumaksuarvestuses peab kuludokument võimaldama tuvastada majandustehingu toimumist näidatud poolte vahel.

Näitena toob kohus, et mittenõuetekohase kuludokumendi alusel tehtud väljamaksega on tegemist siis, kui tasutakse sularahas tundmatule füüsilisele isikule või kui pangaülekandega tasutud summa puhul ei ole võimalik tuvastada, mille eest ja kellele maksti.

1. aprilli 2002. a **Riigikohtu otsuse nr 3-3-1-15-02** punktis 14 märgitakse, et „ainuüksi vorminõude rikkumine ei tähenda, et tegemist ei ole raamatupidamisarvestuse alg dokumendiga. Tõendiks ei saa lugeda vormiveaga raamatupidamisarvestuse algdokumenti siis, kui maksumaksja ei kõrvalda sellest veast tekkinud mõistlikku kahtlust, et tegemist on pettusega. Seega ei ole õige jätta kõik vormiveaga

kuludokumendid kõrvale. Maksuamet ja kohtud peavad hindama, kas vormiveaga kuludokument tõendab maksumaksja majandustehingut – kulutusi.“

19. juuni 2002. a Riigikohtu otsuse nr 3-3-1-26-02 punktis 14 märgitakse, et „nõustuda ei saa väitega, et raha liikumist kajastavat dokumenti ei tohi täiendada. Parandada ei tohi küll arvnäitajaid, kuid näiteks ostja nime või aadressi hilisem lisamine müügitšekile ei ole keelatud.“ Sama otsuse punktis 15 märgitakse, et „Tehingu sisu kulutust tõendavatel dokumentidel märkimata jätmine on reeglina oluline vorminõude rikkumine, mille tõttu ei saa kulutust maksumaksja tulust maha arvata. Kui kuludokumendile märgitud tehingu sisu ei võimalda teha järeldust kulutuse ettevõtlusega seotuse kohta, siis peab maksumaksja esitama täiendavaid tõendeid.“

Seega võib kuludokumendile esialgu puudu oleva info juurde märkida või mõne vea parandada, kuid igal juhul peab dokumendilt näha olema see, mis oli tehingu sisu ning kes on tehingu teinud osapooled.

Kuna tulumaksuarvestus erinevalt käibemaksuarvestusest on kassapõhine, määratakse tulumaksu väljamaksetelt, mitte kuludokumentide või kulukannete alusel.

Lisaks sellele, et kuludokument peab võimaldama tuvastada majandustehingu toimumise näidatud poolte vahel, peab kuludokument kajastama ka kauba või teenuse tegelikku hinda, mis on poolte vahel kokku lepitud. **Raamatupidamise seaduses** (edaspidi RPS) reguleerivad majandustehingute dokumenteerimist ja algdokumenti **§-d 6** ja 7. Nõuetekohasel algdokumendil tuleb märkida tehingu arvnäitajaid – kogus, hind, summa (**RPS §7** lg 1 p 4). Kui tehingu arvnäitajad on märgitud ebaõigesti, siis pole tegemist nõuetekohase algdokumendiga.

Riigikohus on oma lahendis nr 3-3-1-69-08 märkinud lisaks, et kui äriühingul tekib **TuMS §51** lg 2 p 3 alusel maksukohustus, saab maksustamisele kuuluva väljamakse määramisel kasutada MKS §-s 94 sätestatud hindamismeetodit. **MKS §94** lg 1 kohaselt on hindamine lubatud, kui maksu määramiseks vajalikud kirjalikud tõendid on puudulikud, ebapiisavad, mitteusaldusväärsed, hävinud või kadunud ja muude tõenditega ei ole võimalik maksukohustuse aluseks olevaid asjaolusid tuvastada (vt ka Riigikohtu halduskolleegiumi 28. septembri 2006. a otsus asjas nr 3-3-1-47-06).

Kui kontrolli käigus selgub, et dokumendil märgitud isik ei ole tegelik müüja, lähtub maksuhaldur maksukohustuse määramisel Riigikohtu lahenditest. Riigikohtu halduskolleegium on korduvalt selgitanud tulumaksukohustust juhtumitel, kui hiljem selgub, et tulumaksuarvestuses näidatud isik ei ole tegelik müüja (vt nt 12. juuni 2003. a otsus asjas nr 3-3-1-52-03, 20. oktoobri 2004. a otsus asjas nr 3-3-1-48-04 ja 2. detsembri 2004. a otsus asjas nr 3-3-1-50-04).

14. mai 2012. a Riigikohtu otsuse nr 3-3-1-12-12 kohaselt, olukorras, kus äriühingu töötaja mõistetakse süüdi seadusest või tehingust tuleneva teise isiku vara käsutamise või teisele isikule kohustuse võtmise õiguse ebaseadusliku ärakasutamise või teise isiku varaliste huvide järgimise kohustuse rikkumise eest (KarS § 217^2 lg 1) ei ole äriühingule tulumaksu määramine TuMS §51 lg 2 p 3 alusel põhjendatud.

Näiteks töötaja varastab tööandja vara. Töötaja mõistetakse süüdi. Kindlustus korvab äriühingule osaliselt saadud kahju ning töötajalt nõutakse sisse ülejäänud kahju. Varastatud vara kulu ehk tekitatud kahju tööandjale töötaja poolt ei kuulu maksustamisele tulumaksuga kui ettevõtlusega mitteseotud kulu.

Viimati uuendatud 19.12.2024